SODBA SODIŠČA (prvi senat)
z dne 7. julija 2005*

V zadevi C-153/03,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 234 ES, naslovljen na Sodišče z odločbo Cour de cassation (Luksemburg) z dne 6. marca 2003, ki je na Sodišče prispela 3. aprila 2003, v postopku

Caisse nationale des prestations familiales

proti

Ursuli Weide, poročeni Schwarz,

SODIŠČE (prvi senat),

v sestavi P. Jann, predsednik senata, N. Colneric, sodnica, J. N. Cunha Rodrigues (poročevalec), M. Ilešič in E. Levits, sodniki,

* Jezik postopka: francoščina.

generalna pravobranilka: J. Kokott,
sodna tajnica: M. Múgica Arzamendi, glavna administratorka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 24. junija 2004,

ob upoštevanju pisnih stališč, ki so jih predložili:

— za Caisse nationale des prestations familiales D. Spielmann in H. Dupong, odvetnika,

— za luksemburško vlado P. Gramegna, zastopnik,

— za nemško vlado W.-D. Plessing in A. Tiemann, zastopnika,

— za avstrijsko vlado, H. Dossi, zastopnik,

— za Komisijo Evropskih skupnosti, H. Michard in D. Martin, zastopnika,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 15. julija 2004

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 76 Uredbe Sveta (EGS) št. 1408/71 z dne 14. junija 1971 o uporabi sistemov socialne varnosti za zaposlene osebe in njihove družinske člane, ki se gibljejo v Skupnosti, kot je bila spremenjena in posodobljena z Uredbo Sveta (ES) št. 118/97 z dne 2. decembra 1996 (UL 1997 L 28, str. 1, v nadaljevanju: Uredba št. 1408/71).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med Caisse nationale des prestations familiales du Grand-Duché de Luxembourg (v nadaljevanju: CNPF) in nemško državljanko U. Weide glede izplačila dodatka za izobraževanje, ki ga določajo luksemburški predpisi.

Pravni okvir

Skupnostna ureditev

3 Člen 1(u)(i) Uredbe št. 1408/71 določa:

„V tej uredbi:

[...]

u) i) izraz ‚družinske dajatve' pomeni vse storitve ali denarne dajatve, namenjene kritju družinskih stroškov po zakonodaji iz člena 4(1)(h), razen posebnih otroških dodatkov za rojstvo ali posvojitev, omenjenih v Prilogi II."

4 V skladu s členom 4(1)(h) Uredbe št. 1408/71, se ta uporablja za vso zakonodajo v zvezi s področji socialne varnosti, ki zadevajo „družinske dajatve."

5 Člen 13 omenjene uredbe določa:

„1. V skladu s členom 14(c) za osebe, za katere se uporablja Uredba, velja zakonodaja ene same države članice. Ta zakonodaja se določi v skladu z določbami tega naslova.

2. V skladu s členi od 14 do 17:

a) za osebo, zaposleno na ozemlju ene države članice, velja zakonodaja te države, tudi če stalno prebiva na ozemlju druge države članice ali če je registrirani sedež ali poslovna enota podjetja ali posameznika, ki osebo zaposluje, na ozemlju druge države članice;

[...]"

6 Člen 73 Uredbe št. 1408/71 določa:

„Zaposlena ali samozaposlena oseba, za katero velja zakonodaja države članice, je za svoje družinske člane, ki stalno prebivajo v drugi državi članici, upravičena do družinskih dajatev, ki jih določa zakonodaja prve države, kot če bi ti stalno prebivali v tej državi, v skladu z določbami Priloge VI."

7 Člen 76 iste uredbe z naslovom „Prednostna pravila v primeru prekrivanja upravičenosti do družinskih dajatev po zakonodaji pristojne države in po zakonodaji države članice, kjer imajo družinski člani stalno prebivališče" določa:

„1. Kadar se v istem obdobju, za istega družinskega člana in zaradi opravljanja poklicne dejavnosti družinske dajatve dodeljujejo po zakonodaji države članice, na ozemlju katere družinski člani stalno prebivajo, upravičenost do družinskih dajatev v skladu z zakonodajo druge države članice miruje do višine zneska, ki ga določa zakonodaja prve države članice, po potrebi v skladu s členom 73 ali 74.

2. Če v državi članici, na ozemlju katere družinski člani stalno prebivajo, zahtevek za družinske dajatve ni vložen, lahko pristojni nosilec druge države članice uporablja določbe odstavka 1, kot če bi bile dajatve dodeljene v prvi državi članici."

8 Člen 10(1) Uredbe Sveta (EGS) št. 574/72 z dne 21. marca 1972 o določitvi postopka za izvajanje Uredbe (EGS) št. 1408/71 kot velja po spremembi in posodobitvi z Uredbo št. 118/97 (v nadaljevanju: Uredba št. 574/72) z naslovom „Pravila, ki se uporabljajo v primeru prekrivanja pravic do družinskih dajatev ali družinskih dodatkov za zaposlene ali samozaposlene osebe določa:

„(a) Upravičenost do družinskih dajatev ali družinskih dodatkov po zakonodaji države članice, v skladu s katero pridobitev pravice do teh dajatev ali dodatkov ni pogojena z zavarovanjem, zaposlitvijo ali samozaposlitvijo, miruje, kadar do zneska teh dajatev obstoji pravica do dajatev v istem obdobju in za istega družinskega člana po nacionalni zakonodaji druge države članice ali z uporabo členov 73, 74, 77 ali 78 Uredbe.

(b) Kadar pa se na ozemlju prve države članice opravlja poklicna dejavnost:

(i) v primeru izplačljivih dajatev, ki izhajajo samo iz nacionalne zakonodaje druge države članice ali iz členov 73 ali 74 uredbe, osebi, ki je upravičena do družinskih dajatev, ali osebi, ki se ji morajo dajatve izplačati, pravica do družinskih dajatev, ki izhajajo bodisi samo iz nacionalne zakonodaje te druge države članice bodisi iz omenjenih členov, miruje do zneska družinskih dajatev, določenih z zakonodajo države članice, na ozemlju katere družinski član stalno prebiva. Stroške teh dajatev, ki jih izplačuje država članica, na ozemlju katere družinski član stalno prebiva, krije ta država članica;

[...]“

9 Člen 114 Uredbe št. 574/72 z naslovom „Začasna izplačila dajatev v primeru spora glede zakonodaje, ki se uporabi, ali nosilca, ki bi moral zagotoviti dajatve“ določa:

„Kadar bi v primeru spora med nosilci ali pristojnimi organi dveh ali več držav članic glede tega, katero zakonodajo bi bilo treba uporabiti za delavca v skladu z naslovom II Uredbe ali kateri nosilec bi moral zagotoviti dajatve, zadevna oseba lahko zahtevala dajatve, če ne bi prišlo do spora, takšna oseba začasno prejema dajatve, predvidene v zakonodaji, ki jo izvaja nosilec v kraju stalnega prebivališča, ali če zadevna oseba nima stalnega prebivališča na ozemlju ene od zadevnih držav članic, dajatve, predvidene v zakonodaji, ki jo izvaja nosilec, kateremu je bil njen zahtevek prvotno predložen.“

Nacionalni ureditvi

Luksemburška ureditev

10 V skladu s členom 2(1) zakona o uvedbi dodatka za izobraževanje z dne 1. avgusta 1988, kot je spremenjen veljal za konkreten primer v postopku v glavni stvari (v nadaljevanju: zakon iz leta 1988):

„Dodatek za izobraževanje lahko zahteva vsaka oseba, ki:

a) ima stalno prebivališče v Luksemburgu in tam dejansko prebiva;

b) v svojem gospodinjstvu vzgaja enega ali več otrok, za katerega se vlagatelju ali njegovemu zakoncu, ki ni ločen, plačujejo družinski dodatki, in ki v zvezi s temi dodatki izpolnjuje pogoje, določene v členu 2 spremenjenega zakona z dne 19. junija 1985 o družinskih dodatkih in ustanovitvi državnega sklada družinskih dajatev;

c) se v glavnem posveča izobrazbi otrok v družinskem gospodinjstvu in ne opravlja poklicne dejavnosti ali ne prejema drugega enakovrednega dohodka.

[...]"

Nemška ureditev

11 V skladu s členom 1(1) zakona o dodatku za izobraževanje in študijskem dopustu (Bundeserziehungsgeldgesetz) z dne 25. julija 1985, v različici z dne 31. januarja 1994 (BGBl. 1994 I, str. 180), kot je bil spremenjen z zakonom z dne 24. marca 1997 (BGBl. 1997 I, str. 594, v nadaljevanju: BErzGG), lahko dodatek za izobraževanje zahteva vsaka oseba, ki ima svoje stalno prebivališče ali svoj običajni kraj prebivanja na ozemlju, za katerega velja ta zakon in ima v svojem gospodinjstvu otroka, za katerega skrbi z zagotavljanjem njegovega varstva in izobrazbe, in ni zaposlena ali ne opravlja poklicne dejavnosti s polnim delovnim časom.

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

12 U. Weide je v Luksemburgu delala od oktobra 1993 do maja 1998, pri čemer je s svojim možem in prvim otrokom stalno prebivala v Nemčiji. Po porodniškem

dopustu po porodu drugega otroka 11. maja 1998 in kratkem obdobju neplačanega dopusta se je U. Weide od 1. oktobra 1998 do 15. maja 2000 odločila posvetiti izobrazbi svojega drugega otroka. V tem obdobju je U. Weide v skladu s členom 171 luksemburškega zakona o socialnem zavarovanju ostala zavarovana v državi članici zaposlitve. Iz spisa ravno tako izhaja, da je U. Weide pri svojem nekdanjem delodajalcu v Luksemburgu ponovno opravljala delo od 16. maja do 30. septembra 2000.

13 Vlogo U. Weide z dne 1. junija 1998 za dodelitev dodatka za izobraževanje, določenega v BErzGG, je pristojna nemška institucija zavrnila. To zavrnilno odločbo sta potrdili tako Sozialgericht für das Saarland na prvi stopnji kot Landessozialgericht für das Saarland (Nemčija) na drugi stopnji.

14 Po oceni teh sodišč U. Weide nedvomno izpolnjuje pogoje za dodelitev dodatka za izobraževanje na podlagi BErzGG, vendar pa je v skladu s členoma 13 in 73 Uredbe št. 1408/71 Veliko vojvodstvo Luksemburg kot država članica zaposlitve U. Weide tisto, ki izplača dodatek za izobraževanje, ki je določen v njegovih predpisih. Pogoji za uporabo člena 76 Uredbe št. 1408/71 v konkretnem primeru niso izpolnjeni. Sozialgericht für das Saarland v zvezi s tem poudarja, da je U. Weide upravičena do nemškega dodatka za izobraževanje zaradi svojega stalnega prebivališča v Nemčiji in ne zaradi opravljanja poklicne dejavnosti v tej državi članici, kar je v nasprotju z zahtevami te določbe, ki zajema primer, ko so dajatve predvidene zaradi opravljanja poklicne dejavnosti. Landessozialgericht für das Saarland poudarja, da zakonec U. Weide ni izpolnjeval pogojev za dodelitev nemškega dodatka, kar bi bilo mogoče samo, če bi opravljal poklicno dejavnost. Člena 76 Uredbe št. 1408/71 naj zato v konkretnem primeru ne bi bilo mogoče uporabiti.

15 U. Weide je zato na CNPF vložila vlogo za izplačilo dodatka za izobraževanje na podlagi zakona iz leta 1988, ki je bila zavrnjena z odločbo z dne 30. novembra 2000. CNPF ji je kljub temu dodelil dodatek, ki je bil enak razliki med zneskom dajatve za izobraževanje, ki bi jo morala dobivati v Nemčiji, in višjim zneskom dodatka za izobraževanje, določenega z zakonom iz leta 1988.

16 Ob tem, da je U. Weide to odločbo izpodbijala pred Conseil arbitral des assurances sociales (Luksemburg), jo je slednji s sodbo z dne 7. decembra 2001 spremenil in ugodil vlogi za dodelitev dodatka za izobraževanje, določenega z zakonom z leta 1988. Po pritožbi CNPF je bila ta sodba potrjena s sodbo Conseil supérieur des assurances sociales (Luksemburg) z dne 27. maja 2002. V skladu s to sodbo se člen 76 Uredbe št. 1408/71 uporabi samo, če bi bila U. Weide upravičena do družinskih dajatev v Nemčiji, kar pa ne velja v konkretnem primeru, ker U. Weide tam ni nikoli delala niti plačevala prispevkov. Posledično bi morala dodatek za izobraževanje v skladu s členoma 13 in 73 Uredbe št. 1408/71 izplačati država članica zaposlitve.

17 CNPF se je zato pritožil na Cour de cassation, ki je prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali je treba člen 76 Uredbe [...] št. 1408/71 [...] razlagati tako, da ureja samo primer, ko ima delavec migrant pravico do družinskih dajatev na podlagi zakonodaje države članice zaposlitve in na podlagi predpisov države članice, kjer prebivajo družinski člani?

2. Ob pritrdilnem odgovoru na to vprašanje: Ali lahko organi države zaposlitve ugotovijo mirovanje upravičenosti do družinskih dajatev, če menijo da zavrnitev dodelitve družinskih dajatev v državi stalnega prebivališča ni v skladu s pravom Skupnosti?

3. V primeru nikalnega odgovora na prvo vprašanje: Ali zgoraj navedeni člen 76 državi zaposlitve dopušča uporabo pravila o preprečevanju prekrivanja dajatev v primeru, ko zakonec delavca migranta na podlagi zakona države, kjer imajo družinski člani stalno prebivališče, prejema družinske dajatve iste vrste oziroma je upravičen do njih?"

Vprašanja za predhodno odločanje

18 Uvodoma je treba poudariti, da tako dodatek za izobraževanje, ki ga določa BErzGG (sodba z dne 10. oktobra 1996 v združenih zadevah Hoever in Zachow, C-245/94 in C-312/94, Recueil, str. I-4895, točke od 18 do 27) kot dodatek za izobraževanje na podlagi zakona iz leta 1988l, ki ima podobne značilnosti kot nemški dodatek za izobraževanje, izpolnjujeta pogoje za to, da se ju šteje za „družinske dajatve" v smislu člena 4(1)(h) Uredbe št. 1408/71.

19 Dalje, Sodišče je že razsodilo, da pravilo o izključni veljavi zakonodaje države članice zaposlitve, ki ga določa člen 13 Uredbe št. 1408/71, ne izključuje tega, da določene dajatve urejajo specialnejša pravila te uredbe (glej zlasti sodbo z dne 9. decembra 1992 v zadevi McMenamin, C-119/91, Recueil, str. I-6393, točka 14).

20 Glede družinskih dajatev člen 73 Uredbe št. 1408/71 določa, da je delavec, za katerega velja zakonodaja države članice, za svoje družinske člane, ki stalno prebivajo v drugi državi članici, upravičen do družinskih dajatev, ki jih določa zakonodaja prve države, kot če bi ti stalno prebivali v tej državi.

21 Člen 76 te uredbe, na katerega se nanašajo vprašanja za predhodno odločanje, v skladu s svojim naslovom zajema „[p]rednostna pravila v primeru prekrivanja upravičenosti do družinskih dajatev po zakonodaji pristojne države in po zakonodaji države članice, kjer imajo družinski člani stalno prebivališče."

22 Ta določba natančneje ureja položaj, v katerem se „v istem obdobju, za istega družinskega člana in zaradi opravljanja poklicne dejavnosti družinske dajatve dodeljujejo po zakonodaji države članice, na ozemlju katere družinski člani stalno prebivajo." Uporabi se takrat, ko država stalnega prebivališča družinske dajatve dolguje iz naslova opravljanja poklicne dejavnosti zadevne osebe.

23 Iz spisa in iz stališč, predloženih Sodišču, izhaja, da lahko oseba, ki je v položaju U. Weide v skladu s členom 73 Uredbe št. 1408/71 kot zaposlena oseba v Luksemburgu, tj. s položajem, ki ga zadevna oseba ima, dokler je vključena v vejo luksemburškega sistema socialne varnosti, zahteva dodatek za izobraževanje, ki ga določa zakon iz leta 1988 (glej v tem smislu sodbo z dne 7. junija 2005 v zadevi Dodl in Oberhollenzer, C-543/03, ZOdl, str. I-5049, točka 30), in vzporedno izpolnjuje pogoje za dodelitev dodatka za izobraževanje na podlagi zakonodaje države članice stalnega prebivanja, in sicer Zvezne republike Nemčije, zaradi česar je upravičenost

do takega dodatka odvisna od stalnega prebivališča v tej državi in ne od predhodnega opravljanja poklicne dejavnosti.

24 Ta primer, v katerem pravica do družinskih dajatev v državi članici stalnega prebivanja ni pogojena z zavarovanjem, zaposlitvijo ali samozaposlitvijo, temveč od pogoja stalnega prebivališča, je zajet v členu 10 Uredbe št. 574/72.

25 V skladu z ustaljeno sodno prakso je lahko Sodišče, da sodišču, iz katerega prihaja predložitvena odločba, posreduje uporaben odgovor, prisiljeno upoštevati norme prava Skupnosti, na katere se nacionalno sodišče v svojih vprašanjih za predhodno odločanje ni sklicevalo (glej zlasti sodbo z dne 12. oktobra 2004 v zadevi Wolff & Muller, C-60/03, ZOd. str. I-9553, točka 24).

26 V teh okoliščinah je potrebno predmetno zadevo preučiti ob upoštevanju pravil za preprečevanje prekrivanja, ki so določena v členu 10 Uredbe št. 574/72.

27 Uvodoma je pomembno opozoriti, da mora institucija države članice stalnega prebivališča, od katere se to zahteva, v primeru, kot je ta v zadevi v postopku v glavni stvari, ne glede na to, kakšen je odgovor na zastavljena vprašanja, v skladu s členom 114 Uredbe št. 574/72 v vsakem primeru v pričakovanju dokončnega izida spora med to institucijo in državo članico zaposlitve začasno izplačevati dodatek, določen

z zakonodajo, ki jo izvaja, in sicer v tem primeru dodatek za izobraževanje, določen z BErzGG.

28 Kot je Sodišče poudarilo v točkah 17 in 18 zgoraj navedene sodbe v zadevi McMenamin – če ob upoštevanju pravila o preprečevanju prekrivanja, določenega v členu 10(1)(a) Uredbe št. 574/72, dodatki, ki jih izplača država članica zaposlitve, prevladajo nad dodatki, ki jih izplača država članica stalnega prebivališča, ki so zaradi tega v mirovanju, pa nasprotno takrat, ko se poklicna dejavnost opravlja v slednji državi, člen 10(1)(b) te uredbe določa drugačno rešitev, in sicer upravičenost do dodatkov, ki jih izplača država članica stalnega prebivališča, prevlada nad upravičenostjo do dodatkov, ki jih izplača država članica zaposlitve, ki tako mirujejo.

29 V točki 19 iste sodbe je Sodišče poudarilo, da mora v skladu s to določbo poklicno dejavnost, ki tako spremeni vrstni red prioritet, v državi članici stalnega prebivališča opravljati „oseb[a], ki je upravičena do družinskih dajatev, ali oseb[a], ki se ji morajo dajatve izplačati."

30 Sodišče je ta del stavka razlagalo ob upoštevanju namena njegovega avtorja, tako da opravljanje poklicne dejavnosti osebe, ki skrbi za otroke, natančneje zakonca upravičenca iz člena 73 Uredbe št. 1408/71, v državi članici stalnega prebivališča otrok ob uporabi člena 10 Uredbe št. 574/72 povzroči mirovanje pravice do dodatkov, določenih v členu 73 do zneska dajatev iste vrste, ki jih dejansko izplača država članica stalnega prebivanja, in to ne glede na to, kdo je neposredni upravičenec do družinskih dodatkov, ki ga določa država članica stalnega prebivališča (zgoraj navedena sodba McMenamin, točke od 20 do 27).

31 Kot je to v točki 39 sklepnih predlogov poudaril generalni pravobranilec in tako kot to izhaja zlasti iz točke 60 zgoraj navedene sodbe Dodl in Oberhollenzer, spremembe člena 10 Uredbe št. 574/72 v primerjavi z besedilom te določbe, kot se je uporabila v zadevi, na podlagi katere je bila izdana zgoraj navedena sodba McMenamin, niso take, da bi zbudile dvom o tej razlagi.

32 Sodišče je tako v točki 64 zgoraj navedene sodbe Dodl in Oberhollenzer odločilo, da če oseba, ki skrbi za otroke, zlasti zakonec ali partner delavca, ki je na podlagi zakonodaje države članice zaposlitve in zakonodaje države članice stalnega prebivališča upravičen do družinskih dajatev za istega družinskega člana in za isto obdobje, opravlja poklicno dejavnost v državi članici stalnega prebivališča, mora družinske dajatve na podlagi člena 10(1)(b)(i) Uredbe št. 574/72 izplačati ta država članica ne glede na to, kdo je neposredni upravičenec do teh dajatev, ki ga določa zakonodaja omenjene države. V tem primeru izplačilo družinskih dajatev države članice zaposlitve miruje do zneska družinskih dajatev, ki ga določa država članica stalnega prebivališča.

33 Iz tega izhaja, da v primeru, kot je ta v postopku v glavni stvari, člen 10(1)(b)(i) Uredbe št. 574/72 pomeni, da opravljanje poklicne dejavnosti zakonca osebe, ki je ob uporabi člena 73 Uredbe št. 1408/71 upravičena do dodatka za izobraževanje, določenega z zakonom iz leta 1988, v državi članici stalnega prebivališča otrok, v konkretnem primeru Zvezni republiki Nemčiji, povzroči mirovanje upravičenosti do dodatkov, ki jih določa ta določba, vse do zneska dodatkov za izobraževanje, ki ga določa zakonodaja države članica stalnega prebivališča, čeprav so slednji izplačljivi upravičencu do luksemburškega dodatka in ne njegovemu zakoncu.

34 Zato je treba na zastavljena vprašanja odgovoriti, da je treba člen 10(1)(b)(i) Uredbe št. 574/72 razlagati tako, da opravljanje poklicne dejavnosti zakonca upravičenca do družinske dajatve ob uporabi člena 73 Uredbe št. 1408/71 v državi članici stalnega prebivališča otrok povzroči mirovanje dodatkov, ki jih določa ta določba, do zneska dodatkov za izobraževanje, določenih z zakonodajo države članice stalnega prebivališča, in to ne glede na to, kdo je neposredni upravičenec do družinskih dodatkov, ki ga določa zakonodaja te države.

Stroški

35 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (prvi senat) razsodilo:

Člen 10(1)(b)(i) Uredbe Sveta (EGS) št. 574/72 z dne 21. marca 1972 o določitvi postopka za izvajanje Uredbe (EGS) št. 1408/71 o uporabi sistemov socialne varnosti za zaposlene osebe in njihove družinske člane, ki se gibljejo v Skupnosti, v spremenjeni in posodobljeni različici z Uredbo Sveta (ES) št. 118/97 z dne 2. decembra 1996, je treba razlagati tako, da opravljanje poklicne dejavnosti zakonca upravičenca do družinske dajatve ob uporabi člena 73 Uredbe Sveta (EGS) št. 1408/71 z dne 14. junija 1971 v spremenjeni in

posodobljeni različici z Uredbo št. 118/97 v državi članici stalnega prebivališča otrok povzroči mirovanje dodatkov, ki jih določa ta določba, do zneska dodatkov za izobraževanje, določenih z zakonodajo države članice stalnega prebivališča, in to ne glede na to, kdo je neposredni upravičenec do družinskih dodatkov, ki ga določa zakonodaja te države.

Podpisi